

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského

Tisková zpráva

NAŠE SLABIKÁŘE. HISTORIE A SOUČASNOST.

Prodloužena do 30. 6. 2021

Tisková zpráva k zahájení online výstavy Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského

URL: <https://www.npmk.cz/knihovna/akce/nase-slabikare-historie-soucasnost>

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského připravilo na počest Dne učitelů 28. března 2020 on-line verzi výstavy věnované slabikářům, vycházejícím na našem území již od poloviny 16. století. Reagovalo tak na preventivní opatření proti šíření nemoci COVID-19. V chronologickém přehledu výstava ukazuje vývoj slabikáře od věroučného tisku po svébytnou dětskou knihu, „*radostnou dětskou knížku, která by rozmlouvala s dítětem jako přítel*“. Výstava představuje knihy, které se nacházejí ve fondech Pedagogické knihovny J. A. Komenského. Samostatná část je věnována postupům dnešních nakladatelství při vydávání učebnic.

České slabikáře vycházejí již po šest století. Pro výuku čtení a latiny se používaly ve středověku abecedáře (*Abecedarium*). První slabikáře obsahovaly jednoduché texty, základy náboženství a básně. Nejstarším slabikářem, vzniklým podle německých vzorů, je *Slabikář český a jiných náboženství počátkové, kterýmžto věcem dítky křesťanské hned z mladosti učeny býti mají*. Vydal jej prostějovský tiskař Jan Günther roku 1547 s přispěním biskupa Jednoty bratrské Jana Blahoslava. Až téměř do konce 18. století měly slabikáře ráz věroučného tisku a didaktice prvního čtení nebyla věnována pozornost.

Teprve s novým tereziánským školským zákonem vyšel v roce 1774 slabikář Johanna Ignaze Felbigera *ABC-Namenbüchlein zum Gebrauche der Schulen in den kaiserlich-königlichen Staaten*, který jako jediný povolila Marie Terezie pro výuku ve školách a který vycházel ve velkých nákladech až do roku 1851 (česky poprvé 1775). Výuku elementárního čtení ovlivnila i Felbigerova *Knihy methodní* (1777).

Na vývoj našich novodobých slabikářů měl značný vliv *Slabikář pro školy obecné* od autorů Adolfa Frumara a Jana Jursy z roku 1898 s ilustracemi Mikoláše Alše, později i Adolfa Kašpara. Autoři tohoto slabikáře zde prosadili metodu psacího čtení nad knižním tiskem. V jejich šlépějích pokračovali učitelé Josef Kožíšek (1861–1993) a Josef Kubálek (1876–1968).

Výstava se věnuje také slabikářům z období I. republiky, kdy se na našem území používalo až 26 druhů učebnic v mateřských jazycích národnostních menšin zastoupených v ČSR. Po roce 1948 byly až do 70. let 20. století české slabikáře vytvářeny pod vlivem učebnic elementárního čtení a psaní – *bukvarů* – ze Sovětského svazu.

Slabikáře mají vliv na formování osobnosti dítěte rovněž po stránce citové a estetické. Od konce 19. století vedle zkušených autorů – pedagogů, je ilustrovali naši přední umělci – např. Mikoláš Aleš, Adolf Kašpar, Artur Scheiner, Marie Fischerová-Kvěchová, Richard Lauda, Alois Mudruňka, Václav Junek a Ota Janeček. Ilustrátoři českých slabikářů byli oceněni dokonce i v mezinárodních soutěžích v Lipsku, a to Adolf Kašpar v roce 1914 a Ota Janeček v roce 1977. Slabikáře českých škol patřily v celosvětovém měřítku vždy k těm nejlepším nejen po stránce didaktické, ale i estetické.

Národní pedagogické muzeum a knihovna Jana Amose Komenského má ve svých muzejních i knihovních fondech celou řadu autentických dokladů vývoje výuky elementárního čtení na našem území. Součástí knihovních fondů Pedagogické knihovny J. A. Komenského, jež jsou prezentovány na této výstavě, je i konzervační fond učebnic, který zahrnuje publikace všech typů a stupňů škol, a to jak učebnice pro základní a střední školy, dále pak vysokoškolské učební texty i učebnice pro samouky. Tento fond obsahuje i velice vzácný soubor 913 našich a zahraničních slabikářů, včetně fotokopí slabikářů z let 1547–1793.

Současnost našich slabikářů zastupuje část připravená nakladatelstvím Fraus, která se věnuje postupu vydání nového slabikáře, a to od sestavení týmu autorů až po finální distribuci učebnice do škol. Návštěvník se tak detailně seznámí i s důležitými skutečnostmi, které musí nakladatelství při tvorbě nového slabikáře řešit, i s mnohými úskalími, se kterými se mohou autory textů a ilustrací při vydání nové učebnice setkat. Část výstavy je věnována i pracím studentů vysokých škol zaměřených na design a didaktickou ilustraci.